

F O A I A

pentru

MINTE, ANIMA SI LITERATURA.

Nr. 24.

MERCURIU, 17. IUNIU

1853.

DISERTATIUNE

despre Reuniunii preste tot, si in specealetate
despre Reuniunile in sciintie si arti liberali,
tinuta cu ocaziunea adunarei literarie insocierei
de calificatiunea junimei romane — in Urbea-
mare 22/10. Maiu 1853 de Jacob Brendusianu,
juristu.

Viribus unitis. Symbolum
Augustissimi Invictissimique Imperatoris Austriae Francisci
Iosephi I.

(Urmare.)

2) Despre Reuniunile propositore in arti liberali.

Ce se tine de Reuniunile propositore in arti liberali: despre acestea este de insemnat ca precum e indiestrat genul omenesc de la insasi natura cu nesce insusiri si organe asiediate in un ordine miraculos: asia se desvolta in el si apelarea spre deschilinute rámuri de cultura. — Acestea rámuri d'antaiu in tot obiectul numai in mic s'au putut areata, ci in decurgerea secelor tot s'au mai calificat si latit: caci, crescand curiositatea omenésca spre a vedére produpte tot mai perfepte si mai perfepte, s'au immultit si numerul genielor apelcate a escélere in producerea obiectelor diverse, si tot insul s'au nesuit a fire conoscut si reconoscut in societatea omenésca. — Acésta impregiurare, ce altcum e firésca, au produs tóte artile, fie acelea pentru lipse neincungiuávere, s'au numai pentru deleptiune si formarea gustului omenesc. — Din instint naturale au provenit dara in lume si artile liberali, s'au poesi'a, ca correge deleptand. — Inse avend si poesi'a mai multe rámuri, eu numai despre pictura voiu se pomenesc cumea: precum si au influenti'a s'a Reuniunile propositore in sciintie, in lucrurile sciintiale a le omenimei: asia si-o au si

celea propositore in arti liberali in formarea esteticiei s'an infrumusetirei omenimei. — Oare ce ar fi de Lumea acésta se fie in ea numai materia ne-polita?! Prébine nearéta mai multe parti ale lumiei noue si vechie — ar si o selbatecia adeverata; — ca numai sciintiele si artile liberali formedia omenimea. — Fara de pictura p. e. n'am vedé raritatele lumiei, nu ii-am puté sustinére in asi'a vivide colori pe cei cari ai nostri, nu s'ar escita in asià mesura in noi relegiositatea, lucrul cel mai delicat al omenimei, si n'am vedé pe eroii natiunelor si ai Lumei, in privint'a caror'a escitedia in noi curiositate istoria; eu un cuvent nu s'ar poté indupleca ómenii in asià mesura la concurintia cu predecesorii lor; acestea tóte prin producerea idealitilor, ce nile procurédia pictur'a, se efeputesc. — Si óre pót se perfeptiunare si acésta pr'in sanguintia privata? eu cred a nu me insielare, aserand si aci ce disseiu mai sus despre emulatiunea si concurint'a d'in Reuniunile sciintiale. —

Dupa tóte acestea mi remane se aret:

a) incurgerea, ce au esercitat'o Reuniunile in sórtea natiunelor.

Cui se nu-i fie conoscut d'intre OO. AA. semnalul Augustissimului, Neinvigeverelui, si préinduratului nostru Monarc si Imperatorul al Austriei Francisc Iosif I. ce suna: Viribus unitis = cu poteri unite?! nu créda nimene ca acest semnal se fie numai o expresiune desiarta! de la realisarea acestui depinde tot ce e maretiu in pace si resboiu. Inca o data dic ca multimea Reuniunilor aréta mărimea statelor. — Unde sta adi Britanni'a mare, ce cand-va erá vétr'a ticalosiei si numai patri'a Irilor subjugati cand de o potére d'in afara, cand de alta?! Ea adi e corun'a statelor acestui pament, unde-su constrense atat avutiele materiali, cat si inteleptiunea d'in tóta lumea, si si intinde aripele

poternice preste tóte cinci partile uscátului; ci-contribuédia mai toti ómenii; comparand marfe de la ea, ce le indesa mai pr'in tóte statele pamentului. — Si óre marimea acésta de la guberniul ei purcédé? nu, acésta purcédé de la Reuniunile ei celea potérnice si numeróse, cari intra d'antaiu cu negotiator'a in locurile streine si dupa acea facúra pr'in acele state pe sam'a guberniului anglu, cum au facut — se retac altele — in Indi'a de resarit. Si intreb: de cand s'au incepút marimea acestui stat? Oare nu d'in tempurile lui Alfred cel mare, cam pe cand se inßint'a „Societatea regia“ ce dédera primul instint spre a realizare mai multe Reuniuni si in alte ramuri de ocupatiuni? — — Pe Franci, nu universitatea Parisiana ii redica? nu acea le dedura stim'a mai antaiu se stralucésca in glóri'a in care se afla adi? — Cine nu va sci cumca Italienii cu universitatile lor isbutisera in secolele de mediloc de maestrii sciintielor si ai culturei celei mai de frunte, pr'in cari se cresceau idoli pe sama altor natiuni, si barbati educatori de legi pr'in alte state? — Pr'in ce devenira Germani'a la gradul in care se afla adi atat in privint'a sciintielor in tóte ramurile acestor'a de pe sub sóre, cat si in urm'a lor in privint'a bunestarei materiaria? Istory'a ne arata, ca pr'in nemic mai vertos decat pr'in societatile celea multe erudite, si pr'in alte feliuri de Reuniuni. — Unde au fost cand-va mai puternice Reuniinni, decat a cetatilor hanseatice? —

Ma, se me intore mai pe aprópe. Ungurií, cari tinura poterea d'in acésta Tiéra de coruna in manile lor de la anul dupa Cristos 889 pena in anul 1849, August 13. s'au in decurgerea alor 960 ani, pe lenga tóte ca putea dispune cu milioanele popórelor conlocuitóre, óre meritédia a fire pomeniti? Oare nu perde totul in intielesul sciintial si cultural asemendu-se cu alte popóre, ce au cultivat sciintiele mai de demult? pena cand nemuritoriu cardinal Petru Pazman nu aredică universitatea Tîrnavense; si mai ales pena cand contele Stefan de Széchény nu púsera temeiul unei Reuniuni erudite; — pr'in a cui exemplu insufletindu-se si mai multi, éta ca natiunea magiara incepura a innaintare cu pasi gigantici mai in tóte ramurile culturei intr'atata: cat, si tóta intieligint'a altor natiuni conlocuitóre, imbetata de spiretul culturei magiare, ca de a celeb mai de aprópe, — cu putina eluatiune — uitandu-se de totul de datorint'i a s'a natiunale, se dödere de magiara.

Asià e, si tot mai dic o data, ca Reuniunile arata marimea natiunilor, precum celea pentru spiritul materialismului in avutia, asià celea pentru propasirea in sciintie in cultur'a sciintielor; — éra, fiind ca sciint'a tot de una preponderédia in asemenetiune cu materialismul, state adeverat mari, precum si natiuni adeverat culte numai aceleia se pot numi, uade infloresc si sciintiele. Objetele materiarie singure nu se pot amesurare cu spiritul Reuniunilor scientifice in intrebatiunea culturiei natiunale. — E exemplu viu e Romani'a si Moldavi'a; in acestea döa Principate romane asemenea ca pr'in alte tiéri se afla boeri avuti, si canale formóse de castigat avutie, ci totusi lips'a culturiei natiunali, si a binelui public sbiera la urechile tot bineșemtitoriului; se véde ca n'au avut Reuniuni literarie, ca Dieu! n'au o universitate, ma ce e mai mult, n'au pré avut pen' acum macar o scóla de Dómne ajuta. Cu sete ascépta tot voitorul de binele acestor Principate ca numii de: Barbu D. Stirbei si Ale sandru Ghic'a, domitorii adi, se stralucésca pe viitoru in Istory'a acestor Principate si in privint'a suplinintiei acestei scaderi, atat de semtite de tot Romanul animos, si doritoriu de cultura adeverata. — Dómne! cat de innapoi reman acestea Principate in asemenetiune cu un teritoriu asià de mare d'in Germani'a, unde pe atata loc, si cu atatea canale de venit s'ar si realizat mai putinu 4—5 universitati, si alte cate si mai cate institute luminatóre, si inavutitóre de Tier'a !!!

Cu celea dise pen' acum, cûget a fire aratata destul incurgerea, ce esercitédia si au esercitat'o Reuniunile, mai cu sama celea literarie, in sórtea popórelor; — mi mai remane dara se aret inca:

b) incrediamentul ce au fost asiediat tot intr'una in anim'a popórelor in privint'a Reuniunilor literarie, ca in privint'a unor autoritati mai sublime. Deci:

Drept ca tot omul e indiestrat de la dieire cu un spirit, s'au cu o intieleptiune, ce se manifestédia in un talent estindiv'er pena la mirare preste conosciint'a tuturor objetelor; — inse en se aruncam o cautatúra preste celea 1000 milioane, — cam la cat se pune cu calcul mediul, numerul ómenilor ce clatinédia si traiesc pe acest pament, — si se cautam la acesti omeni ca la un trup; éra dupa acea se analisam esistint'a tot membrului d'in acest

trup: si indata ni se va ivi omul singuratoc in relatiune cu multimea minunata, ni se va ivi scopul cel are tot insul in relatiune cu ceialalți; — caci: d'in ce sta omul? fara tota ambiguetatea sta d'in spirit si trup, — asià dara sta si d'in trup; si aci este impedecarea, aci este fantana debilitatilor, acést'a e caus'a, de cea mai mare parte a omenirii in celea spirituali, asià dara si in celea sciintiali, se lasa a fire condusa de altii, numai ca ea se nu fie turburata, se nu fie constrinsa in situatiunea s'a materiara, s'au este aplecata a cugetare despre celea sciintiali cu mintea altu-i, au mai bine dicund: „mai bine a credere decat a vedere. — Inse mai este si alta causa si inca importanta, adeca: mintea omenescă, lasata de sene si nepolita, intr'atata e constrinsa si intunecata, cat de totul se eufunda in giurul seu materiariu; de unde urmédia — ca — mintea omenescă se prevăda adeverul, si se conosca cu acuratetă intemplarile ce sunt in legatura strinsa cu lumin'a adeverului, are lipsa de frecature imprumutate, de esperintia, si de temp lung spre a se cugetare despre tōte făptele care s'au desfasiurat, se desfasiură, si se vor putea desfasiurare pr'intre omeni. El, ci fiind-ca omul materialist nu e aplecat pre cu buna vōie a se deprindere cu objete atat de uscate, ma fiind construit precum vediuram mai sus si d'in trup de ver, are lipsa neincunguriávera de materialism si spre nutrirea acestui trup, ce inca nu e in posesiunea tot insului; — asià dara sciintiele eremane parte pentru lips'a materialismului, parte pentru lips'a aplecarei ce se cere catra densele. Inse totusi pe lenga tōte acestea omenimea pretinde conducere ca altcum n'ar poté sustare, si n'ar poté innaintare catra scopu-si ce este perfectiunea; — de unde dara firesce urmédia ca conducerea ei sciintiaria se se ingreuă, pe umerii acelora mai putini d'intre membrii ei cari s'au deprins cu sciintiele, si s'au servit pentru castigarea acelora; — ci, fiind-ca tot omul e om, si si cel mai dedat in sciintie inca e espus in mai mica, s'au in mai mare mēsura debilitatilor omenesci, intr'o forma s'au alt'a e unilateral, intr'un obiect s'au altul e mai necunoscut: — asià dara de si pote face mult si un om singuratoc in luerurile sciintiarie, ci fiind debilitatile omenesci mai sus enumerate, mai tot insu lui conosciute, de sene urmédia ca un om singuratoc nu pote lucra cu atata nepatare, cu atata ingrigire in tōte ramurile sciintiale, ca o Reuniune, ca o

societate, unde nu numai se produc fructe de a le genielor omenesci, ci acelea se si desbat dupa mintea sănătosa, si dupa scientia si esperinta a lor mai multi barbati intelepti, si scientifici; — apoi singura autoreitatea acea, pe care e basat un op edat, s'au un principiu statuit pr'in o Reuniune literaria, inca si-are impresiunea sa. — Acést'a e caus'a, de condūcerea suprême a luerurilor sciintiali n'au potut, nu pote nici adi a nu fire reprezentata pr'in Reuniunile literarie; — de aci urmédia ca omenimea in tōte rāmurile sciintielor forte pe usior s'au aplecat si se apléca principieli ce sunt basate pe autoreitatea Reuniunilor; si de aci dara si incredimentul mai sus pomenit.

Incheiere.

Dupa ce din celea mai sus attinse tot insul s'au potut convinge despre adeverul ce am voit se lprobadiu, cumca: marimea statelor si a natiunilor mai ales pr'in multimea Reuniunilor se manifestă; — se mai arunc o vedere si preste misera-me a natiune, se ved: cum sta ea in privintia Reuniunilor preste tot, si in specealetate in privintia Reuniunilor literarie?

Dorere! aci mi-trec cuvintele, ca nu sunt sapte pe cari se le pot basa. De me latiescu eu vederea preste teritoriul cuprins de Romani, ved innantea ochilor o massa de popor in numer mare, ce sta in gura orăului de resarat, pe care de si nu-a arde si nu-a innéca Samumul Desiertului arabic, inse a intóneca de total cetatia marei negre, si si cata cultura si sciintia s'ar legă de ea de catra apus acea a súrnpa somnul cel dorme mai de mult de o mie de ani, in care restemp n'au potut a nu remanere innapoi de celea lată popoare civilisate a Europei. —

Deci, despre Reuniunile Romanilor d'in Principate atata se pote dice cat mai nemic; — cu atat mai putin despre a celor d'in Turcia, si Besarabi'a; d'intre tōte — nevoind mai pe larga pomire despre societatea pentru latirea sciintielor naturale renomita in Iasi, a cui membrii sunt membrii sent multi streini, ales germani — mai cu samsa ne trage attentiunea spre sene Reuniunea literaria, si editore de carti, tot d'in Iasi intemeeta acum mai de aproape sub domnirea bravulni Principe Alesandru Ghica, care cat folos se vede a face de o parte, si cata lumina a revérsare preste massa a poporului Roman, cu produptele si sciintiali,

si cu conlucrarea-si in intielesul culturei: de alta parte mai pe atata scadere si detragere va se-a urmădia, ne lucrand, si ne scriind cu literele romane strabune, ci cu celea cirilice, ce tin in catusie straine limb'a, si impédeca cultur'a adeverata. —

Ce se tine de noi cei situati in Monarchia austriaca, despre cari cu sumetia pot dice, ca inca d'intre toti Romanii ne aflam in cea mai favoravere pusetiune, — atat in privintia drepturilor dupa cari sentem gubernati, cat si in privintia libertatei, in intielesul carei nu ne este inchis nici un canale, pr'in care neam puté cultivà, si am poté innaintare in sciintie — viéti'a nostra inca e pré-scurta; ca de am luà intre tempul, de cand au binevoit Ddieu a ne asediare sub blandele aripi ale Augustissimei Case Absburgh-Lotharingice, inca n'ar fi prélung, ca se ne sim potut scuturare de ticalosia in care ne apasara tempurile de mediloc; daru apoi de vom cugetà ca si de la inceputul Domnirei preste noi a Augustissimei Case Absburghice ne stétere in cale o constitutiune care ne despoiéssera de tóte drepturile, cu un cuvent, in cat numai innante de acésta cu 4—5 ani, dupa ce s'ar fi restauratu pacea, capetaram drepturi egali, si asià numai de 4—5 ani traim, de cand cuventul Imperatesc, ca un Anger aducatoriu de viézia, spuse sentintia si preste noi ca: voesce se traim; — óre este mirare ca n'avem Reuniuni? Nu e mirare, ci e mirare ca de un temp de 5 ani, decand prostriga cuventul Imperatesc si libertatea nostra egala cu celea latte ginte conlocuitore, vedem mai multe semne de viézia in noi, si mai multa innaintare in cultura si sciintie, decat — pot dice — innante de acea intr'un temp de o mie de ani. — De atunci vedem si noi condice de legi in limb'a nostra, vedem mai multe catedre romane; — si vedem pe urma „acésta insocire de calificatiune“, care alt cum in sene e mica si nepotintiósá, — nepotintiósá a) ni materialism, fiind ca cu eluatiunea alor cati-va mai zelosi — nu e spriginita de ajutorintiele Romanilor, pentru a caror lipse culturali cu atata sete voesce dupa poteri-si a lucrare; si nepotintiósá b) in intielesul sciintial, fiind compusa numai d'in nisce capete neesperte si ne spriginite d'in alte locuri: ci tót si d'in anîme fragede, ce au sciat, sciu, si invétia se scie si pe viitoribate pentru Tiéra si Imperat, pentru binele de comun, si pentru iubirea sciintiei si a culturei in intielesulale strins-luate.

Noi drept ca n'avem institute si Reuniuni mari si multe, inse sentem deobligati si pentru celea putine si mice. Provocam dara pe Romani ca pe confrati, din datorintia natiunala, se spriginesca ce si cat au, si avend ertare a-si mai redicare, se si-aredice dupa potintia si altele; — éra fiind ca sentem asiediati sub aripele unui guberniu bland, care e aplecat a ne spriginiro tóte scópurile nostre cari si alcum ca tóte celea romanesci — sent innocinti, cu sete si d'in anima voi sa dicem: se viédia acel'a a carui semnal e: *Viribus unitis* = cu poteri unite, ce esce si al nostru, se viédia Imperatul!!!

P L O P U L.

Eu aveam un plop de vale
Verde ca un smarandei;
Trecatorii stand in cale
Inopta catand la el;

Insa tómna a venit,
Plopul meu s'a vestejite,
Daca Printiul ce domneste
Ar fi vrut a mi'l schimba
Pe coróna ce domneste
Ca un sóre 'n fruntea sa,

Inca nu asi fi schimbat
Plopul meu ce s'a uscat.

Varfui peste stanci pletóse
De departe il vedeam,
Si 'nnoptand priu vai ripóse,
Dupa el me indreptam;

Insa tómna a venit,
Plopul meu s'a vestejite.

Daca tenera Domnitia
Plopul meu 'mi ar fi cerut
Dandu'mi dulcea ei guritia
Sépte ani ca s'o sarut,

Nici atunci eu n'asi fi dat
Plopul meu ce s'a uscat!

D. B.

ПАТЕНТЫЛЪ ИМПЕРЬЕСКЪ

din 29. Май к. п. 1853

къ този патентъ тарелъ привилегиятъ алъ Трапсилваніе, прѣ каре се дѣлъ подсие патентъ Цѣра ачеста de коронъ кондикъ лецилоръ співърсале четвъртъ din 1. Июнь 1811, къ тай тълте цертиспиръ, ши деслнгъръ тай деапропе, ши къ оадасцере а ординацийлоръ, че аѣ тай срматъ днпъ ачеса, ши се ва пъне дѣлъ лукраре дела 1.

Септември 1853 к. п.

(Брмаре din № 1853 трекътъ.)

Арт. VIII. *Дѣлъ брмареа рестрѣпцерилоръ, че равдъ френтълъ прїватъ прѣ лецилъ de фінанциші катералъ, свитъ тай къ сѣмъ ачеле дрентълъ ши облгъдівп, каре се атингъ de плѣтреа къ капъ, а се ждека дѣпъ патентълъ че са словозитъ дѣлъ 1. Августъ 1812 ши 1. Июнь 1826, прекътъ ши дѣпъ портеле, че се афъ дѣлъ адаоцере свитъ №. 83 din 2. Июнь 1848, ши дѣпъ членалте портеле, че саѣ емісъ къ прівіпъ ла ачестъ обіектъ.*

Арт. IX. *Дѣлъ інтендівпна ла облагареа de платъ дѣлъ, аре се рѣмъпъ ши маѣ денарте не лъпъ хотъръреа, на ачелъ пропріетаръ, къ а къроръ пропріетате есте легатъ о звяріалітате, че ахъма са ридикътъ, съ поѣтъ стрѣпце не дрентълъ прочедбрей ждекъторештъ ачеле капітале, че саѣ дѣлпрѣтътъ пайтеа лъпнъ лай Июнь 1848, — къ есчепдівпна поліделоръ че провинъ din атіпцереа комерчіале, — ши пѣ ла саѣ ренвнчіатъ, ши пѣмаѣ інтересе лецилите, че дѣлъ пѣ свитъ плѣтите.*

Арт. X. *Дѣлъ портеле асвпра късъторіе персоналоръ, че свитъ свѣпвсе жврідікчівпн тілітаръ, ши асвпра жврідікчівпн лоръ дѣлъ прочеселе лоръ de късъторіе, пѣ се скіпъ піміка прѣ артіклъ III. ши IV. алъ ачестъ патентъ.*

Токмаѣ ашіа рѣмъпъ ши тѣте членалте портеле деосевіте, че констай пентъ статълъ тілітаре, ши пентъ персонале дїйтѣріе de корпвлъ тілітаре, ши аѣ прівіпъ ла дрентълъ прїватъ, дѣлъ потерера сеа, ши аѣ а се пѣзі ла тревіле de дрентъ че се воръ ла de дѣнселе сѣвъ къ дѣнселе, de ши дѣлъ кондикъ пѣ се дѣлдрѣпть априатъ ла еле.

Арт. XI. *Тревіле de комерчіе ши поліде се воръ ждека дѣпъ деосевіtele лецилъ de комерчіе ши поліде, дѣлъ кътъ ачесте дїверцѣзе дела портеле кондічіе чівілъ.*

Асвпра конкврѣвпн ши прочедбрей лай ворѣ брта деосевіте ордінцівпн.

Арт. XII. *Дѣлъ конформаціе въ прїпчівплъ (§. 5. алъ кондічіе) ка леца съ пѣ лецилъ дїндрѣпть, съ пѣ аївѣ пічі ачеста кондікъ de лецилъ інфлінпдъ асвпра ачелоръ лукръръ, каре аѣ пречесчілъ, din каре дїчепе потерера легътѣріе а еї, ши асвпра френтълоръ, че свитъ къптигате дѣпъ лецилъ de маѣ наинте.*

Аївѣ дѣлъ афълътъ къ кале а ордіна челе врѣтѣріе :

1. Чертѣ асвпра валореа късъторіе ла кредінціонпї жідовештѣ, свитъ а фі ждекате de ждекъторіе чівілъ, каре аѣ а devide ачі (арт. IV.), totdeasna дѣпъ лецилъ, че аѣ констатъ дѣлъ тімпълъ, къндѣ са контрасъ късъторія.

Чертѣле асвпра десфачеріе късъторіе ла кредінціонпї жідовештѣ, ши асвпра деспърдіре de патъ ши тасть, каре ла дїчептълъ актівітъцій кондічіе de лецилъ свитъ аминате, се воръ ждека дѣпъ лецилъ de маѣ наинте, іаръ чертѣле de фелівлъ ачеста, че се воръ еска маѣ тѣрзі, аѣ съ се хотърѣскъ дѣпъ портеле, че се къпрайдѣлъ дѣлъ ачеста кондікъ, de арѣ фі късъторія дїквіятъ орѣ дѣлъ че тімпъ.

2. Лецилъ de маѣ наинте, каре детермінаш фелівлътъ дрентълъ de аші алеце прокваторъ, репрѣсентантѣ de дрентълъ, de а се облага ши a діспози асвпра аввдіе селе, къ прівіпъ ла трѣста върстѣ ши ла џенѣ, се пѣпъ афарь de пѣтере дела дїчептълъ актівітъцій кондічіе чівілъ.

Лукръріе ждекъторештъ ши негодіацівплъ, каре саѣ дїчептълъ наинте de актівітатеа кондічіе чівілъ дѣпъ детермінцівплъ лецилоръ de маѣ наинте, свитъ а се ждека дѣпъ еле.

Ачеста аре валореа сеа дѣлъ деосеві деосре ка пачітатеа персонале a діспози асвпра аввереа селе прѣ тестаментъ дїквѣтъ ea a атърнатъ дела върста ши џенвлъ тестаторелві. Персонеа de амъндое џенвръ, каре аѣ къптигатъ дрентълъ de маїорітате дѣпъ лецилъ de маѣ наинте, наинтеа актівітъцій кондічіе чівілъ, свитъ а се лъса дѣлъ дрентълъ ачеста не атінсе.

3. Пѣріпдї, каре аѣ къптигатъ дрентълъ de a траце венітѣреле аввереа конїлоръ сеї фѣръ облгацивпне de a da сокотѣль дѣпъ портеле лецилите de маѣ наинте, рѣмъпъ ши дѣлъ вїторіе сквтідѣ de a da сокотѣль, дѣлъ кътъ се лукръ деосре къзата аввдіе а конїлоръ дѣлъ тімпълъ валореа ачелоръ лецилъ, дѣлъ еї аѣ ши пе вїторіе а дїндрѣпти ачеле облагадівпн кътре копіїлъ лоръ, че лі се импнпъ de

ачеете леїу къ прівінду ла траїреа венітврілорѣ. Еї свитѣ ші облегаї а аръта дзпъ детерміна-
діоне позеї леїи ші капітале оріцінарії алѣ
аваџіеї копійлорѣ сеї жадекъторіеї, кареа аре съ
жадече, бре есте елѣ къвіїпдюсъ асеквратѣ, сеў дн
че modѣ с'арѣ потеа днгрії de секвісареа ла.

4. Къраторії ші тѣгорії, че свитѣ ръндзідї
дзпъ портеле de дрептврѣ de маї пайнте, алѣ съ
есерчігесе дірегъторія лорѣ свитѣ прівегіареа жа-
декъторіеї din zioa днчеперей актівітъдї кондічеї
чівілї, къ тóте облегаїдівпіле, че лі се імпнпѣ пріп
поа леїе ші свитѣ рестръпцеріле de дрептѣ, че
свитѣ еспрімате аколо.

5. Детермінціоне асвіра бртърілорѣ де
дрептврѣ din десфіїпцата авітічітате, асвіра акті-
вітъдї тестаментелорѣ ші днкіеіетелорѣ контракте,
че с'аѣ фъктѣ пайнте de днтродвчерае кондічеї
чівілї, ші асвіра бртъреї de тоштепіре, че есте
а се пъзі дн касвріле, къндѣ тестатореле днкъ
пайнте актівітъдї кондічеї чівілї а тврітѣ фъръ
тестаментѣ, свитѣ дн деосеві квпрісе дн леїиле
асвіра реглайдівпіе реладівпілорѣ din леїиле de
маї пайнте, че алѣ статѣ дн прівінда леїлорѣ de
тоштепіре ші de авітічітате. Токмаї ашиа есте
ші днтребареа, дн кътѣ алѣ се маї дінѣ ші дн
віторії реладівпіе de дрептѣ, каре свитѣ днте-
міете днтрє късъторідї пріп късъторіе, че днкъ
пайнте de актівітатеа кондічеї чівілї с'аѣ днкіеіетѣ
дн прівінду ла аваџіа лорѣ, алѣ а се жадека дзпъ
портеле че свитѣ копрісе аколо.

6. О проскріпдівпіе че а днчепетѣ пайнте de
актівітатеа кондічеї чівілї есте а се жадека дзпъ
леїиле маї векї.

Деќъ арѣ вреа чіпева съ се провоche ла про-
скріпдівпіе дн касврї, дн каре ачеста дзпъ леїиле
de маї пайнте пз а аваѣ локѣ, сеў къ арѣ фі ne
впѣ тімпѣ маї лвпгѣ хотърьгѣ декътѣ дн кондіка
чівілї, атвічea елѣ поте дн касврї dintvїй алѣ
проскріпдівпіе днтрѣ totѣ, іарѣ дн алѣ doile, а
днчепе калквілареа терміпвлї хотърьтѣ дн кон-
діка леїї пытай дела ачелѣ пвпкѣ de тімпѣ, de
къндѣ леїеа пресенте днчепе актівітатеа сеа. Пріп
ачеста днсь пз се скітвѣ піткї дн портеле, че
с'аѣ емісѣ асвіра регларї рапортелорѣ, че алѣ
статѣ деспре авітічітате ші зелоїре.

Арт. XIII. Трактателе къ стателе din афарѣ,
че алѣ реладівпіе ла дрептврѣ чівілї, алѣ валореа сеа
ші дн Транссільваніа, днкътѣ актівітатеа лорѣ пз
есте апіратѣ рестръпсъ ла deосевіте дерї de ко-

ропъ, din тімпвлї дн каре днтрѣ кондіка чівілے
дн потере.

Арт. XIV. Бnde дн леїи се днтреввіпдезъ
еспресіоне „провінчії“, се днцеледе пріп ea te-
репвлї днтрепеї дерї de коропъ. Ла тревіле,
каре свитѣ пріп кондікъ ръндзіте дн къдереа di-
регъторіелорѣ de днръ, аре кіетаре свіпрема діре-
гъторів чівілे а дерї, ла тревіле дірегъторіелорѣ
de черкврї свитѣ кіетаре дірегъторіеле політіче де
асемене пзме фъръ деосевіре, орї че пзме ворѣ
порта еле дзпъ ашезътъпвлї дерї. Черквлї de
актівітате, че дн кондікъ с'а datѣ дрептврілорѣ de
претврѣ віпѣ дн къдереа ачелорѣ жадекъторії de
пріма інстанції, кърорѣ есте елѣ днкредінцатѣ
дзпъ леїи асвіра квї се кввіне.

Арт. XV. Ministrвлї пострѣ de дрептате є
днсърчіпатѣ къ есеквтареа патептврѣ ачестія.

Датѣ дн капітала ші решедінда позтрѣ Ат-
перътескъ Biena дн дозезечї ші позѣ Маїв апвѣ
вна міе опт світє чіпчігечї ші треї, апвљ Атперъ-
діеї пострѣ алѣ чіпчёлеа.

Франчісک Іосіф m. n. (L. S.)

Конте Бвол-Шавенштайн m. n. Красеѣ m. n.

Ла прѣпала opdіпцівпіе :

Panconnet m. n.

(Din Телеграфблѣ-Romanѣ.)

ТЕСТАМЕНТВЛЇ ЛІЇ ПЕТРѢ ЧЕЛѢ-МАРЕ,

Царскї Pscieї.

Дн моментвлї челѣ маї demnѣ de атендівпіеа
тврорѣ гвверпелорѣ европене, пекъндѣ адекъ се
фаче пасвлї челѣ маї грандіосѣ din партеа Pscieї
дн оріентѣ, пз лінсітѣ а пввліка тестаментвлї лаї
Петрѣ Челѣ-Маре, Атператвлї Pscieї.

Ачестѣ тестаментѣ с'а квтіпекатѣ de амбаса-
дорвлї фрѣпческѣ ла квртеа din Петроноле днкъ
лвї Ледовікѣ алѣ 14., ші пела апвљ 1843 се пв-
влікѣ маї пріп тóте жврпалеле din жврпалелѣ фрѣп-
ческѣ „Преса“. Тóте пріпчіпіеа цепераре, каре
леїв овсерватѣ de атвічї съверанї Pscieї дн полі-
тика ші плангврїле лорѣ, се афъл пе фацъ дн те-
стаментвлї ачеста. Бпѣ доквтаментѣ адесѣ пввлікатѣ,

чє се пόте чіті кіарð аветв ю дюдоїтв дитересс
ші ді рецівпіле челе таї джайлт. Дечі еатъ дж:

„Ди №8теле п. с. ші nedesp. тр. Ної Петрж I, да тої тоштепіторії ші үртъторії тропвлві ші газвервлві пацівні. Мареме Дзіппезеў дела каре не аветв фінна ші корона, лжтінінднне кв дехвдл сътві ші спріжнінднне кв аса пвтере, тъ еартъ а пріві не породвлв рвсаск ві ківматв ді війтіріме ла стьпніреа дитреагъ а Европеї, — джі дитемеїезв ачеастъ жздекать не ачеса, адекъ, къ чеа таї маре парте а пацівнілорв Европеї а ажкпсв ла о старе де вѣтржнеде, вечіръ кв съльтьцвніа, с'аў къ джайлтезъ кътв джиса кв маре пась. Динт'ачеаста үртвазъ, къ еле треввє съ фів кв диплесніре, ші Фъръ дюдоіаль, віргітв де кътв впв породв тінърв ші поў, къндв ачеаста ва ажкпсв ла аса пвтере ші крештере. — Привеск въввніреа престе дъріле дела апвсв ші дела ресъртв пріп пордь, ка о мішкare споріадікъ хотържтв de проведінцъ, каре астфелв а ренъсквтв не попорвлв Ромакв пріп въввніреа пацілорв варваре.“ —

„Превециріле пацілорв деспре мэзъ пόтие світ дитоктай ка върсареа Ніавлві, каре ді времі хотържте вінв де диграшъ кв алж съд потолв локвріле челе славе але Епітвлв.“

„Ех ам гъсітв Рвсія първ, о ласв аквта ржж, үртъторії тей о ворв фаче маре дитінсъ, ка се пόть аподи.“ —

„Европа е серъчітв, ші талазвлріле сале се ворв ревврса кв тóте ставіліле че тьпеле съльб-ноцітв арв пніе реконтв; дакъ үртъторії тей ворв шті се дірідесе кврсвлв лорв, — пентрв ачёста даръ ле ласв джесептвріле үртъторе, че ле реконвндв атенціе ші освервдівніе лорв челеї статорічіе : —

1. Се фів пацівніа рвсаск дитр'о старе de ресвоїв неконтенітв, пентрв д'а авé не солдатв totv дезна дитърбътатв ші ді есердіців, съ пврв ласе съ odixneаскъ, дектв пентрв а се дитвгптьці фінапцеле статвлві, съ дитптернічеаскъ артіліе; съ алéгъ моментаle din време пентрв ловітврв; съ фактъ астфелв, ка пачеа съ слвжаскъ ресвоївлв ші ресвоївлв пъчей пентрв дитереселе търіреі ші ферічіріе крескънде а Рвсіеї.

2. Съ дитвръцюшеве пріп тóте тіжлочеле пвтінісв не тóте попореле лжтінате але Европії, не къпітанії ді времеа ресвоївлв ші пе джвздаї ді времеа пъчїї, пентрв ка съ се фолосеесе паці

рвсаскъ din фолбселе челордлаїтв попоръ Фъръ джисв съ о фактъ д'а переде din але сале пропрії.

3. Съ іе парте кв тóте окасівніа ла прічі-нелі ші чертеле европене орі de каре ворв фі, ші таї кв самъ ла ачеле але Церманії, каре фіндв таї апропіатъ дитересеазъ таї д'адрептвлв.

4. Съ десвіне Полонія аціндв тврббрврш ші інтріці неконтенітв; съ къштіце пе чеј пвтернічі пріп абрв, се джфлвзезе ді діете, съ ле корзтніка се аівъ парте ді лжкврвріле алецерії ренілорв; съ къштіце партіані, съ протецезе, съ тіжло-ческъ дитраре de тропе твскълештв ші се стеа аколо пъпъ ла времеа de a ренініе пентрв тóте de вна ші дакъ пвтеріле стрыне се ворв дитш-тріві, съ ле дошолескъ дитр'а челв minтv, дит-взігржндв статвлріле, пъпъ къндв ва пвті лва дит-дерептв чеа че се ва фі датв.

5. Се іе кътв се ва пвті таї твлатв din Свedia, ші съ штіе а таїна ка съ се атache de джпса, ка се аівъ кважкптв de a o съвжага; пріптр'ачёста съ дитръшеве Danie ші пе ачёста de Свedia, ші се свєдіе кв дитріжіре рівалітатеа лорв.—

6. Пріпції Rvscieї се іе de соџіе дінтрв пріп-чеселе цертане, ка пріп насблв ачёста се дитв-дескъ аліанделе de фаміліе, съ апропіе інтреселе, ші съ впіаск de сіне Церманія ла дитересблв по-стрв дитвджндв джфлвзіца пострв.

7. Съ префёре аліанда Апглії пентрв алж по-стрв котердь, фіндв пвтереа, каре аре таї твлатв треввіндв de пої пентрв а са тарінь ші каре пόте фі таї фолосітбре ла десволтареа тарінів постре, съ скітве лемпеле постре ші алте про-діптврі кв азрвлв съд, ші съ статорнічеаскъ дитре пегзцътврії коръвіерії съ ші дитр' аї пострій репортврі неконтенітв, каре Формезв пе але Церей постре ла пввігъцівне ші ла котерчів. —

8. Съ се дитінзъ Фъръ дитчетаре кътв Nopdь ді лжпгвлв Мърїї валтіче, асемене ші кътв садв ді лжпгвлв Мъреї пегре. —

9. Съ се апропіе кътв таї кв пвтіндв кътв Константінополе shi de India; ачела, каре ва фі аколо стьпніторіїв, ва фі адевератв стьпніторіїв алж лжті; пріп үртаре съ рескобе ресвоїв некон-тенітв къндв ді Тврчіа, къндв ді Персіа; съ дит-темеїзеве таразії пе Marea пеагръ, съ се апропіе пвдіп кътв пвдіп de ачеастъ маре, асеменеа ші de мареа валтікъ, каре ачесте дівіе сътв дит-доїтв пвпктв треввіндвсв ла есвтіреа проієнтв-лжї. Съ гръвбескъ къдереа Персіеї, съ пвтврвзъ пъпъ ла голфвлв еї; съ статорнічеаскъ, фіндв пріп

пътінцъ, пріп Сіріа веќівлъ пегоцъ алѣ ръсърітвлъ, ші съ днаітеze пънъ ла India, каре съптъ тага-
зінеле лвтій; фіндѣ одатъ аколо пвдіпъ тревзіпдъ
вотъ авѣ de a врлѣ Енглітере!

10. Съ кањте ші съ діпъ къ дногріжіре алі.
анда Австріеі ші се спріжінеаскъ ла пърере пла-
ніріе еї de o domnіre війтіре асвпра Церманіеі
ші сті днітържте днітъраскъсв дні контрѣ ціалв-
зія пріпділорѣ ші се есердезе асвпра ачесторѣ
щері віпъ фелѣ dc протекціоне, каре прегътените
стъпніреа еї пе віторіме. —

11. Се днітересезе пе Австріа а гопі
пе Тркѣ din Европа ші се факъ пестрікъчосе
деалвзіи еї дніпъ вірвіре Константінополілъ, с'аѣ
съмвзіндѣ веќіле статврѣ але Европії ла ресбоїз
дні контра еї саѣ дніндѣ о парте din вірвіре, пе
каре і ва лва о днапоїз таї тързій. —

12. Съ се сілескъ а віпі дніпредіврлъ съѣ
пе тої гречій певнідїй, карій съптъ респіндідї саѣ
дні Болгаріа, с'аѣ дні Полоніа; съ се факъ алѣ лорѣ
чентрѣ (—) алѣ лорѣ протекторѣ ші се ші статор-
піческъ таї пайнте о предомніре віверсалъ пріп-
тр'зпѣ фелів, де претацій съ автокрадіе ве сері-
чеаскъ, ачештія съптъ тої прієтенї, кътѣ ар пзтѣ
съї аївъ чіпева дні контра фіекърѣ din връшта-
шій съї, —

13. Сведія дестьдзлатъ, Персіа съвсъсъ, По-
лоні съвжгать, Тркіа вірвітъ, арміїле постре ад-
нате, Мареа пегръ ші Балтікъ къпріпсъ къ въле
постре. Се квіне днісъ таї днітъз а пропнпе дні
парте ші претнія ла квртеа de Версаліа (Франца,
пе вртъ ла ачеа а Bienei de a дніпърдї къ джпса
Дніперъдїа лвтій. — Такъ зна дніптржселе ва
прімі, чеса че е фъръ днідоіаъ, ліпгшіндѣ амві-
дівна лорѣ ші егоіствлъ, съ се сервѣскъ къ джпса
пентрѣка се сфераме, — ші къндѣ і ва вені ржн-
дзлъ ачеа, каре ва ренъна, апкъндѣ апої ші къ
ачеста о лвтъ, сфершітвлъ ачестеа пе ва пнтеа
фі песігврѣ, авъндѣ Рсія дні стъпніреа са тотѣ
оріентвлъ ші о таре парте а Европеі;

14. Декъ фіекаре дніптр'днісе, чеса че пе е
де крэзвтѣ, ар рефса пропнпера Рсія, ва тревзі
але ресколі ръсвоіе ші але фаче съ се сльвѣскъ
зна пе алта, атвпчі фолосіндѣсе de віпі тінвтѣ дні-
тедіторѣ Рсія ва пнвълі къ трзпеле сале аднате

таї днітъз асвпра Церманіеі. Дніптр'ачесації време-
доз флоте марї ворѣ порпі, зна дела Мареа de
азврѣ ші чесаалалтъ діп партеа Архапг. Днікърката
къ чете асіатіче, протециіе de флотеле челе ар-
мате дніпъ Мареа пегръ ші Мареа валтікъ днай-
тъндѣ пріп Мареа медітеранъ ші пріп очеапѣ; еле
ворѣ дніпека Фрапца пе de о парте ші de чесаалалтъ
парте пе Церманіа, ші ачесте дозе пърдї вірвіте
фіндѣ, чесаалалтъ парте а Европії ва трече къ дні-
леспіре съв жвглъ Рсія фъръ челѣ таї тікѣ пе-
ріколѣ. Астфелів се пітѣ ші тръзвіе съ се съвжгате
Европа.“ —

Пънъ 'пкътѣ е ачестѣ докъментѣ адевъратѣ пе
воімѣ а черчета, дестьдѣ, къ елѣ ческълъ атътѣ
пріп жврнаде Церманіеі кътѣ ші пріп зпеле аде
Австріеі актѣ de кърпндѣ, дніпъ каре 'лѣ репродѣ-
чтѣ ші ної, ка пе о симпълъ репостате.

(Безі ші „Morgen-Postѣ“ Nr. 145 1853.)

(Ар фі съ пе адъчтѣ амінте аїчі ші de трак-
тателе Рсія къ порта дні прівінда Ппателорѣ.
Безі трактателе дні Фоіа din апвлѣ треквтѣ Nr.
P.

8NѢ СЧСІНѢ.

Зndeї віртътеа, драгостеа, дорвлъ,
Зndeї ачелea харврѣ чесеши, зndeї аморвлъ?

— Астъзі дні лвтѣ пе ле гъсешті.

Сфері таї дніалте тоате ретрасе
Дні гловвла пострѣ, де пре пътъпѣ;
Відї ші кріте пнтаі ренасе,
— Оаменій астъзі кіар вівре съпт.

Съї пльпцемѣ днісъ, съї пльпцемѣ фрате
Кіар ші атвпчіа къпд пе врѣск;
Къчі а лор пнтилі ші ръватате,
Але лор віцї дні педенсеск.

Ах! Съ tot пльпцемѣ а лор змінтеле,
Ші пнчі одатъ съ пе врім;
Алѣ еї дні лвтѣ дестьдзе релѣ;
Ної се квіне съї тъпгіт..